

Çabuk, G. (2022). Çocuk suçluluğu bağlamında çocuğu suça iten nedenler. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 129-143.

DERLEME | REVIEW

Başvuru Tarihi: 24/06/2022
Kabul Tarihi: 28/06/2022

ÇOCUK SUÇLULUĞU BAĞLAMINDA ÇOCUĞU SUÇA İTEN NEDENLER The Reasons Pushing a Child to Crime in the Context of Child Delinquency

Güngör ÇABUK*

*Öğr. Gör. Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü,
gcabuk@ciu.edu.tr 0000-0001-8804-3766

ÖZ

Çocuk ve suç, yan yana olmaması gereken iki kavramdır. Ne yazık ki, çocuğun içerisinde büyüdüğü ailesi, yakın çevresi, sosyal, kültürel, ekonomik durumu ile toplumda yaşanan sosyal sorunlar, çocuğun suç eyleminde bulunmasına neden olmaktadır. Çocuğun bireysel özellikleri ile onu çevreleyen diğer dışsal nedenlerin çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinin devam etmesi, aile işlevlerinin bozulması nedeniyle, ailede çocuğu destekleyen sistemin olmaması ve çocuğun kırılgan grupta yer alması suç tekrarına neden olmaktadır. Suça sürüklenmek, çocuğun gelişiminde ve bireysel yaşamında derin izler bırakmaktadır. Çocuğun kişiliğinin oluşum aşamasında olduğu ergenlik döneminde, suçla tanışması ve adli sistemde yer alması; çocuğun okuldan uzaklaşmasına, akranlarıyla iletişiminin kopmasına, iş ortamında sorun yaşamasına, psikolojik sağlığının bozulmasına yol açabilmektedir. Çocukluk döneminde suç davranışı gelişen kişilerin, yetişkin olduğunda da suça yönelme riskleri yüksek olmaktadır. Çocukluk döneminde oluşan suç davranışının sebeplerinin neler olduğunun bilinmesi, hem önleyici tedbirlerin alınması, hem de koruyucu ve rehabilite edici müdahalelerin geliştirilmesi bakımından oldukça önemlidir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda çocuğun cezalandırılmasından çok korunması ve çocuğun adli sisteme girmesinden başlayarak tüm süreçlerde çocuğu koruyan tedbirler temel alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suça sürüklenen çocuk, suç tekrarı, risk faktörleri

ABSTRACT

Child and crime are two concepts that must not be together. Unfortunately, the family in which the child grows up, child's close circle, social, cultural and economic state and social problems of the society cause the child to commit a criminal act. The continuation of the negative effects of the child's individual characteristics and other external factors surrounding the child, absence of the support system with failure of the function of the family, leads to crime once again. Being dragged into crime leaves deep traces in the growing and individual life of a child. In adolescence, the child's acquaintance with crime and taking place in the judicial system; can cause the child to get away from the school, lose communication with his peers, have problems in the work environment, and deteriorate his psychological health. People who developed criminal behavior in their childhood have a high risk of

delinquency when they become adults. Knowing the causes of criminal behavior in childhood is very important in terms of both taking preventive measures and developing protective and remedial interventions. Child Protection Law No: 5385 is based on the protection of the child rather than a punishment and measures have been taken to protect the child in all processes, starting with the child's entry into the judicial system.

Keywords: *Child driven to crime, repeat crime, risk factors*

1. GİRİŞ

Çocuklar çocukluk döneminde aile, akraba, akran, okul, yakın çevre ve ait oldukları toplum içerisinde gelişerek büyürler. Diğer bir ifadeyle mikro-mezzo ve makro sistemde sosyal ilişkilerden oluşan etkileşim ağı içerisinde çocukluktan yetişkinliğe geçerler. Birey ailesiyle beraber toplumun ayrılmaz bir parçası olup, doğal olarak toplumun değerlerinden ve sosyal yapısından etkilenir. Toplumun alt sistemlerindeki değişim, aile yapısındaki değişimi de etkiler. Süreç içerisinde Türkiye'deki aile yapısı geniş aileden çekirdek aileye dönüşmüş olup, önceleri aile içerisinde yaşanan birçok sorun, geniş aile içerisinde çözümlenirken; aile yapısının küçülmesiyle beraber anne ve babaların sağlıklı olmayan tutumları, aile içerisinde etkileşimin bozulması gibi sebepler, çocukların sorunlarının çözümünde yetersiz kalmalarına neden olmaktadır.

Çocukluk döneminde çocukların düşük zekâ seviyesinde olması, dürtüsel davranışları, okulu erken terk etmeleri ya da akademik başarının düşük olması gibi birtakım sorunlu bireysel özelliklerinin bulunması; suçla ilişkili akran gruplarının bulunması, ailede alkol ve uyuşturucu kullanan bireylerin olması, içinde bulunduğu toplumda sosyal ve siyasal sorunların olması gibi birçok faktör çocuğun suça sürüklenmesine sebep olabilmektedir.

Çocukların suça sürüklenmesine neden olan etmenlerin boyutlarını anlamak, bunlardan yola çıkarak önlemler almak, çocukların topluma uyum sağlama yeteneklerini geliştirmek ve dolayısıyla sağlıklı toplumun gelişimine katkı sağlamak önemlidir.

2. SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK KAVRAMI

Çocukluk dönemi, kendi kararlarını veremeyen, doğumdan itibaren başlayan ve yetişkinliğe geçişe kadar devam eden süreci içeren ve kişinin yetişkin olarak kabul edilmediği bir gelişim dönemidir. Çocuk teriminin ne anlama geldiği, toplumdan topluma, coğrafi koşullara ve zamana göre farklılık göstermektedir (Öktem, 2012).

İçerisinde büyüdüğü yakın çevresi, çocuğun gelişiminde önemli bir etkidir. Çocuk çeşitli açılardan uygun olmayan bir çevrede büyür ve doğru olmayan normları öğrenirse, çocuğun öğrenmiş olduğu yanlış normlar bir süre sonra onun normal haline gelebilmektedir. Çocuğun ilk suç eyleminin görmezden gelinmesi, onun aynı ve benzer eylemleri tekrarlamasına, daha fazla suç işlemesine neden olmakta ve onu suça teşvik etmektedir (Çopur ve ark. 2015).

Yavuzer (2001), çocuğun gelişme ve öğrenme sürecinde olduğunu dikkate alarak, "Suçlu çocuk yoktur, suça itilmiş çocuk vardır" görüşü ile suça sürüklenme kavramının benimsenmesine öncülük etmiştir. Çocuklar gelişimlerinin ilk dönemlerinde, doyum ve haz sağlamak amacıyla, anti-sosyal olarak değerlendirilebilecek dürtüsel davranışlar sergileyebilir ve neredeyse her birey çocukken küçük de olsa

suç eylemi içerisinde bulunabilir ve küçük çaplı suç davranışı gerçekleştirebilir. Çocuklar bu dönemde suç eyleminde bulunurken, neden ve niçin böyle davrandıklarını anlayacak bilişsel ve ruhsal gelişim seviyesinde değillerdir. İlerleyen süreçte gelişimleriyle paralel olarak uygun fiziksel, zihinsel, bilişsel düzeye ulaştıklarında başta ebeveynleri olmak üzere yetişkinler ve içerisinde büyüdükleri toplumsal ilişkileri gözlemler ve onları taklit ederek öğrenirler. Böylece, toplumsal bütünleşmeyi tamamlarlar. Ergenlik döneminin başlangıcında daha sık görülen fiziksel ve psikolojik değişimler, genetik nedenler, ilgi ve sevgi eksikliği, yetersiz eğitim gibi çocuğu suça iten sebepler olabilmektedir. Ahlaki normların oluşturduğu karmaşa, çarpık kentleşme, göç akımları, ekonomik krizler vb. toplumsal nedenler de çocuğu suça itebilmektedir.

Adalet Bakanlığının hukukçular için hazırlamış ve uygulamış olduğu eğitim kitabında (2013), konuya dikkat çekilmiştir. Bu durum “Çocukluğun kendine özgü bir gelişimsel dönem olduğu ve çocukların özel olarak korunma ve desteklenme gereksinimi bulunduğu modern çocukluk anlayışının temel varsayımıdır” şeklinde ifade edilmiştir. Buradaki asıl amaç, çocukluk döneminin farklı gelişme ve büyüme dönemlerini içerdiği, ayrıca her bir çocuğun da içerisinde büyüdüğü ortamın da farklı olabileceği, çocuğun bu süreçte diğer çocuklardan farklı şekilde etkilenebileceği durumunun dikkate alınması ve ihtiyacına uygun korunma sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Sürüklenme kavramı; çocukların içerisinde buldukları psikolojik durumları, duyu ve düşüncelerine göre suç eylemine yönelebildiklerini anlatmak üzere kullanılmaktadır. Böylece, suç eyleminde bulunan çocuklar için şüpheli, sanık, suçlu, hükümlü gibi terimlerin çocuklar için kullanılması uygun olmayıp, yerine suça sürüklenen çocuk (SSÇ) kavramı kullanılmaktadır (Limoncu, 2017).

Çocuk suçluluğu ile ilgili olarak, hukuksal düzenlemelere bakıldığında, 2005 yılında kabul edilen, 5395 Sayılı, Çocuk Koruma Kanunu’nun (ÇKK) 3. (1) a) maddesine göre, çocuğun tanımı BM Çocuk Hakları Sözleşmesinde olduğu gibi “Daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişi” olarak yapılmıştır. Diğer yandan, 4721 Sayılı, Türk Medeni Kanunu’nun 28. maddesinde, “Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder.” şeklinde açıklanmıştır.

Çocuk Koruma Kanununun 3. (2) maddesinde ise, suça sürüklenen çocuk kavramı; “kanunlarda suç olarak yer alan, bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk” olarak yer almaktadır (Resmi Gazete 2005). Bunun sonucu olarak da çocuğun cezalandırılmasından ziyade korunması temel alınmıştır. Böylece, çocuğun suç fiilini gerçekleştirmesi durumunda, çocuğun suç eyleminden dolayı hukuki anlamda bireysel sorumluluğu yerine; daha çok zihinsel ve ruhsal durumu, içerisinde yetiştiği aile ve

yakın çevrenin özellikleri ile bunların olası olumsuz etkilerinin birlikte değerlendirilmesi ve kapsamlı inceleme yapılması gerekmektedir (Gürel, 2009).

Çocuk Koruma Kanunu'ndaki temel yaklaşım, çocukların korunması olup; özgürlüklerinin kısıtlanmasına yönelik tedbirler ile cezalandırılmaları son çare olarak görülmektedir (Sarı ve ark., 2019). Ayrıca, çoğu ülkelerdeki gibi, Türk adalet sisteminde çocuklar yetişkinlerden ayrılmıştır. Çocuklarla yetişkinlerin ceza sorumlulukları da farklıdır (Uluğtekin, 1991).

3. ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENME NEDENLERİ

İnsanlar yaşamları boyunca çeşitli evrelerden geçerken, çeşitli sorunlarla da karşı karşıya kalmakta, tanık olmakta, olumlu ya da olumsuz çeşitli tecrübeler edinmektedirler. Çocuklar doğdukları andan itibaren kendisine bakım verenler ile yakın çevreleriyle etkileşim içerisine girerler. Erken çocukluk dönemi çocukların en önemli sosyalleşme dönemi olup, sosyal kurallara uymak doğuştan değil, sonradan kazanılan uzun bir süreçtir (Yavuzer,1994).

Çocuklar suç eylemini farklı biçimlerde gerçekleştirebilirler. Eylemin derecesi, sıklığı ve biçimi değişebilmektedir. Örneğin hırsızlık, uyuşturucu bağımlılığı, cinsel suçlar, yağmacılık gibi farklı eylem biçimlerinde kendini gösterebilirler. Burada suç işlemek bireysel bir sorun gibi gözükse de temeline inildiğinde ve ayrıntılı incelendiğinde çocukların suç işlemesinde kişisel nedenlerden çok çocuğun ait olduğu yakın çevresi ve toplumsal yapının daha etkili olduğu anlaşılmaktadır (Yavuzer,1994).

Çocukluk döneminde ortaya çıkan suç davranışının nedenlerinin bilinmesi hem önleyici tedbirler alınması hem de rehabilite edici etkili müdahalelerin geliştirilmesi bakımından oldukça önemlidir.

3.1. Çocuğun Özellikleri, Ailesi ve Yakın Çevresi

Aile, çocuğun sosyal hayata girmesiyle beraber yaşamının her döneminde sorunlarla başa çıkabilme, psiko-sosyal destek olabilme özelliğiyle, çocuk için önemli bir sosyal destek sistemidir. Yavuzer (1994), ergenlik döneminde karşılaştığı sorunlarla baş edemeyen ve ailesinden yeterli destek alamayan gençlerin evden uzaklaştıklarını, sosyal desteği dışarda aradıklarını ve çeşitli riskli ortamlarda bulduklarını; Steinhausen ve arkadaşları (2001) da aynı konuyla ilgili olarak, ergenlik döneminde, gelişimsel açıdan gencin birçok değişime ayak uydurmaya çalıştığını, dolayısıyla suç davranışının yüksek oranda görüldüğünü belirtmişlerdir.

Çocukluk döneminde suç davranışı gelişen bireylerin, yetişkinlikte de suça yönelme riskleri yüksek olmaktadır (Hirschi ve Gottfredson, 1983). Çocuk suçluluğu alanında yapılan araştırmalar, suç oranının en yüksek olduğu yaşın 17 olduğunu göstermektedir (Kaner, 2001). Ayrıca 17 yaş sonrasında her yaş diliminde suç davranışının %5 azaldığı görülmüştür (McKoy ve Cui, 2013). Sweeten ve arkadaşlarının

(2013) gençlik döneminde başlayan suç davranışını inceledikleri bir araştırmada, ergenlik döneminden sonra suç davranışının %69 azaldığı belirlenmiştir.

Başta ebeveynler olmak üzere çocuğa bakım verenlerin, çocuk yetiştirme konusundaki yeterlilikleri ve tutumları; çocuğun bakım, beslenme, sevgi gibi temel ihtiyaçlarının karşılanma biçimi gibi, ailesel etmenler ile çocuğun iletişim içerisinde bulunduğu akran gruplarının olumsuz özellikleri (örneğin anti-sosyal davranışlar gösteren arkadaşlarının varlığı), çocuk suçluluğu ile ilişkilidir (Anjaswarn ve ark., 2019). Yaşadığı ev ortamı ve aile, bir çocuğun gelişiminde merkez konumdadır. Burada önemli olan, çocukların sosyalleşmesi ve kimlik gelişimlerinde ailelerinin cesaretlendirici olmaları ve rehberlik sağlamalarıdır (Stern ve ark., 1984).

Ebeveyn kontrolünün ve suça ilişkin algılarının yetersiz olması, eğitim düzeylerinin düşük olması, ergenin empati yönünün zayıf olması, yenilik arayışı içerisinde dürtüsel ve risk alma davranışlarının olması, akranlarından etkilenmesi gibi olumsuz etmenler çocuk suçluluğunun önemli belirleyicilerindendir (Curcio ve ark., 2016). Diğer yandan ailenin eğitim, sosyal ve ekonomik düzeylerinin düşük olması, parçalanmış aile ve çocukla ilişkilerinin yetersiz olması, aile bireylerinde alkol ve/veya madde kullananların olması, aile üyelerinin suça karışmış olması, ailenin çocuğa karşı işlevlerini yerine getirmede yetersiz kalınması gibi sebepler, çocukların suça sürüklenmelerinin önemli nedenleri arasındadır (Güler ve ark, 2018; Altun ve ark. 2016).

Aile işlevleri bozulmuş olan çocukların, bozulmamış olanlara göre daha yüksek düzeyde suç işledikleri tespit edilmiştir. Parçalanmış ailelerden gelen kız ve erkek çocukların ebeveyn yokluğundan olumsuz etkilendikleri belirlenmiştir. Örneğin, babanın olmadığı tek ebeveynli bir aileden gelen kız çocukları vandalizm, izinsiz evlere veya işyerlerine girme ve evden kaçma, cinsel sapkınlıkla ilgili suç sorunları ile ilişkilendirilmiştir. Yine, bozulmuş aile özelliği taşıyan ailelerden gelen erkek çocuklarının ciddi düzeyde alkol ve madde kullandıkları, mülkiyet ve trafik suçlarına karıştıkları belirlenmiştir (Thompson ve Bynum, 2016). Ayrıca, parçalanmış ailede yetişen çocukların, bozulmamış ailelerde yetişen çocuklara göre, duygusal ve davranışsal sorunları sergileme olasılıklarının iki- üç misli fazla olduğu tespit edilmiştir (Al-Matalka ve Hussainat, 2012).

3.2 Okul iklimi

Literatürde, çocukların okula devam etmelerinin onları suçtan uzak tuttuğu belirlenmiştir. Leung (2003) bir çalışmada, okulların bir sosyal kurum olduğunu ve okulların ergenlerin potansiyel suç eylemi açısından koruyucu faktör olduğunu belirtmiştir.

Kayma ve Gökler'in (2021) yapmış oldukları bir araştırmaya göre, ergenlik döneminde çocukların yaşları ilerledikçe suç davranışlarının arttığı, okula devam etmeyen veya düşük eğitim düzeyinde olan çocukların daha fazla suç eyleminde buldukları belirlenmiştir. Ayrıca çocukların okulla bağlarının

geliştirilmesine vurgu yaparak, okulda kültürel ve sportif faaliyetlerin nicel ve nitel olarak artırılması gerektiği; böylece hem serbest zamanlarını olumlu bir biçimde değerlendirmeleri, hem de suç risklerinden korunabilmesi için yararlı olabileceği önerilmektedir (Leung, 2003).

Çocuklar, eğitim öğretim döneminde zamanlarının büyük çoğunluğunu okulda geçirmektedirler. Okullarda dersliklerin kalabalık olması nedeniyle, öğretmenlerin her çocukla yeterince ilgilenememesi, eğitim kalitesinin düşük olması gibi nedenler diğer kolaylaştırıcı unsurlarla yan yana gelince çocukların suç eylemini gerçekleştirmesine neden olabilmektedir (Özdemir, 2014). Diğer yandan, çocuğun okula devam etmesi, okuldaki kurallara uyması, öğretmen ve arkadaşlarıyla ilişkilerinin iyi olması çocukları suç eyleminden uzak tutan etmenlerdendir (Anjaswarni ve ark., 2019).

3.3. Sosyal ve Toplumsal Yapı

Çocuk suçluluğu bireysel olmakla beraber aynı zamanda sosyal ve toplumsal bir sorundur. Bu sorunun bireysel faktörlerin yanı sıra toplumsal açıdan da ciddi boyutlarda ele alınması gerekmektedir. Yaşanılan sosyal çevrenin, çocuk suçluluğunun oluşmasında önemli yeri vardır. Wilson ve Kellin (1982) tarafından geliştirilen “Kırık cam teorisi” bu konuyu çok iyi açıklamaktadır. Şöyle ki, kırık cam modelinin temelinde, “bir bölgede bulunan küçük bir düzensizliğin dahi, o bölgenin suç bakımından tehlikeli olduğu algısını bireyde yarattığıdır”. Dolayısıyla düzensiz ortam suçun varlığının işaretidir. Burada sosyal ve fiziksel olarak yakın çevre düzensizliğinin ve o çevrede yaşayan çocukların suçu normal bir olgu olarak görüp öğrenme olasılığı bulunmaktadır. Birçok araştırmacı çevresel düzensizliğin suçun işareti olduğu veya o çevrenin riskli bölge olduğu konusunda hemfikirler. Wilson ve Kellin (1982), yakın çevre düzensizliği içerisinde görünür biçimde alkol ve madde bağımlısı bireylerin gezmesi, gece gürültüleri, kumar oynama, rahatsız edici sesler, terk edilmiş ve yıkık binalar vb. olarak açıklamaktadırlar.

Çocuğun içerisinde büyüdüğü ailesinin ve yakın çevresinin ait olduğu bir toplum vardır. Makro ve mezo olarak değerlendirilen bu iki grup sürekli etkileşim içerisinde. Suç ve suçluluğu, suçun faili olan bireyin anormal davranışları olarak değerlendirmek yerine, patolojik kentsel ortamlardaki sosyal düzensizliğin bir sonucu olabileceği göz ardı edilmemelidir. Ekonomik yetersizlik, düşük sosyal kontrol, ülke içi ve ülkelerarası göç hareketliği, suça eğilimli grupların olması gibi sorunlar toplumda suç riskinin oluşmasına neden olabilmektedir (Jarjoura ve ark., 2002; Thompson ve Bynum, 2016). Çocukların gelişim döneminde oldukları dikkate alındığında, toplumda risk olan suç faktörlerinin, bireysel risk faktörlerinden daha önemli olduğu söylenebilir. Böyle durumlarda önleme çalışmalarında toplumsal risk faktörlerine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği ortadadır.

Erdoğan ve Oto (2004), yapmış oldukları bir çalışmada çocuğun sokakta bulunmasının saldırganlığı artırdığını ve pekiştirdiğini belirleyerek, ilerleyen süreçte bunun suç eylemine dönüşebileceğine vurgu yapmışlardır. Çocuk suçluğunu etkileyen diğer bir faktör de göç olgusudur. İç karışıklık, ekonomik kriz, yoksulluk, siyasi sebepler, sağlık sorunları gibi nedenler; bireylerin, ailelerin veya toplumların buldukları yerden ayrılıp, kendileri için yabancı olan başka yerlere göç etmelerine neden olmaktadır. Göç edenler genellikle uyum sağlayamamakta, özellikle de hukuksal sorunlar yaşamaktadırlar (Dost, 2014). Göç sonrası bir araya gelen farklı kültürler karşılıklı olarak “korunma psikolojisi” içerisine girmektedirler. Bu süreçte göç edenler kendilerine yakın hissettikleri kişilerle bir araya gelmekte, göç edilen yerdeki bireyler de farklı kültürleri kabullenmektedirler. Sürecin içerisindeki çocuklar yaşananları anlayamamakta ve kendi kültürünü içselleştirememekte, dolayısıyla ezilmişlik yaşamaktadırlar (Erdoğan, 2012).

4. ÇOCUKTA SUÇ TEKRARI

Çocukların, tekrarlayan suç eyleminde bulunmasında çeşitli risk faktörleri belirlenmiştir. Literatürde öne çıkan ve dikkat çekilen nokta, küçük yaşta ilk kez suç eyleminde bulunan çocukların tekrar suç eyleminde bulunma ihtimallerinin daha yüksek olduğudur. Suç tekrarıyla ilgili birçok çalışmanın üzerinde uzlaştığı diğer bir faktör de, çocuğun suç eyleminde bulunduğu ilk suç çeşididir. Burada, suç tekrarı eyleminde bulunan çocukların, suç tekrarı eyleminde bulunmayanlara kıyasla, ilk suç eyleminin çoğunlukla mal varlığına karşı işlenen suç biçimi olduğu tespit edilmiştir (Myner ve ark., 1998).

Bilginer ve arkadaşlarının (2021) yürütmüş oldukları bir çalışmada, çocuklarda suç tekrarının kırılğan gruplarda daha çok görüldüğü belirlenmiştir. Özellikle zihinsel sorunları bulunan, okulu bırakan veya okul devamsızlığı olan, disiplin cezası alan, suç eyleminde bulunan arkadaşları olan, hırsızlık ve mala zarar verme gibi suç eylemlerinde bulunan, en az bir kez adli işlem yapılmış olan çocuklardır.

Erbay ve Gülüm (2018)'ün bir çalışmasında, çocukların suç tekrarıyla ilgili olarak, riskli davranışlar sergileyen yaşitlerinin olması, internet kafede zaman geçirmeleri ve okulu bırakmaları öne çıkan güçlü faktörler arasında tespit edilmiştir. Buna ek olarak kardeş sayısı, ilk defa suç eyleminde bulunduğu yaş, aile içi ilişkilerdeki zayıflık, madde kullanımı tekrarlayan suç eylemiyle ilişkili bulunmuştur. Ayrıca literatürde; ailede suçla ilişkili ve uyuşturucu madde kullanan kişilerin olması, aile içi şiddet ve istismarın varlığı, aile içi iletişimin yetersiz olması gibi risk faktörleri sıralanmıştır.

5. TÜRKİYE'DE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN DURUMU

Türkiye'de suça sürüklenen çocuklarla ilgili resmi nitelikte geniş kapsamlı iki veri kaynağı bulunmaktadır. Bunlardan biri Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün UYAP Bilişim Sistemi üzerinden elde ettiği adli sistem içerisine girmiş olan çocukların verilerini içermekte (Adalet

Bakanlığı, 2020); diğeri ise Türkiye İstatistik Kurumu'na (TUİK), güvenlik birimlerince ulaştırılan çocuk kayıtlarının verilerini içermektedir (TUİK, 2020).

Türkiye'deki suça sürüklenen çocukların yıllara göre sayıları, suç türleri, illere göre yoğunlukları, cinsiyetleri ve yaş aralıkları Adalet Bakanlığı ve TUİK verileri kullanılarak Tablo 1'de değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Adalet Bakanlığı ve TUİK Verilerine Göre Suça Sürüklenen Çocukların Sayıları

Adalet Bakanlığı Ceza Mahkemelerinde Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı					TUİK SSÇ
Yıl	Devreden dosya	Yıl içinde açılan dosya	Bozulan dosya	Toplam	
2013	137 426	172 934	9 374	319 734	-
2014	139 108	168 617	11 190	318 915	-
2015	127 521	162 684	10 613	300 818	133662
2016	120 642	124 863	10 654	256 159	148523
2017	114 483	105 391	15 395	235 269	140692
2018	110 038	106 039	12 539	228 616	152011
2019	104 096	117 001	13 982	235 079	168250
2020	109 770	88 654	11 265	209 689	114038

Not: Tablo 1. Adalet Bakanlığı (2020) ve TUİK (2020) verileri kullanılarak, araştırmacı tarafından düzenlenmiştir.

Türkiye'deki resmi istatistik verileri suça sürüklenen çocuk sayıları Tablo 1'de belirtildiği gibi; Adalet Bakanlığının verilerinde 2013-2020 yılları arasında aynı yıl içerisinde işlenen suçlar ile yıl içerisinde işlem gören toplam dosya sayılarında (2019 yılı hariç) sürekli bir azalma olduğu; TUİK verilerinde 2015-2020 yılları arasında (2020 yılı hariç) genellikle bir artış olduğu görülmektedir.

TUİK 2020 yılı verilerine göre, toplam suç sayısı 114038 olup bunların içerisinde en çok işlenen suç türünde ilk sırada (%31.4) yaralama, ikinci sırada (%30,5) hırsızlık gelmektedir. Bu iki suç türü toplam suç türünün içerisinde büyük bir oranı (%61.9) oluşturmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. TUİK 2020 Verilerine Göre Suça Sürüklenen Çocukların Suç Türleri ve Suç Sayıları

SUÇ TÜRLERİ	SUÇ SAYILARI	%
Yaralama	35808	31.4
Hırsızlık	34809	30.5
Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde	5718	5.0
Tehdit	5029	4.5
Pasaport Kanununa Muhalefet	3897	3.5
Mala Zarar Verme	3830	3.3
Cinsel Suçlar	3208	2.8
Genel Tehlike Yaratan Suçlar	2984	2.6
Yağma (Gasp)	2184	1.9
Diğer	16571	14.5
TOPLAM	114038	100

Adalet Bakanlığının 2020 yılı verilerine göre, Tablo 3’de belirtildiği gibi, yıl içinde açılan dosya sayısı dikkate alınarak, suça sürüklenen çocuk sayısının en yüksek olduğu il İstanbul olup bunu sırasıyla İzmir, Ankara, Bursa, Adana, Diyarbakır, Gaziantep, Antalya Mersin ve Konya takip etmektedir.

Tablo 3. 2020 Yılında Ceza Mahkemelerinde Suça Sürüklenen Çocuk Sayısının En Yüksek Olduğu On İl

İLLER	SUÇ SAYILARI
İstanbul	12 852
İzmir	7185
Ankara	4852
Bursa	3663
Adana	3095
Diyarbakır	2698
Gaziantep	2633
Antalya	2519
Mersin	2226
Konya	1953

Not: Tablo 3. Adalet Bakanlığının (2020) verileri kullanılarak araştırmacı tarafından düzenlenmiştir.

Adalet Bakanlığının 2020 yılı verilerine göre Tablo 4’de belirtildiği gibi, 12-15 yaş aralığında suça sürüklenen çocuk sayısı 65690 olup, bunlardan %90.02’si erkek çocuğu; 15-18 yaş aralığında suça sürüklenen çocuk sayısı 6763 olup, bunlardan %92.60’i erkek çocuğudur. 12-18 yaş aralığı dikkate alındığında erkek çocukların kız çocuklara oranla yaklaşık 11 kat daha fazla suça sürüklendiği görülmektedir.

Tablo 4. Suça Sürüklenen Çocukların Suç Eyleminde Buldukları Sırada Yaşları ve Cinsiyetleri

YAŞ	ERKEK ÇOCUK	%	KIZ ÇOCUK	%	TOPLAM
12-15	59133	90.02	6557	9.98	65690
15-18	84661	92.60	6763	7.39	91424
TOPLAM	143794	91.52	13320	8.47	157114

Not: Tablo 4. Adalet Bakanlığının (2020) verileri kullanılarak araştırmacı tarafından düzenlenmiştir.

5.1. Suça Sürüklenen Çocuklarla İlgili Çocuk Koruma Kanunu’nda Yer Alan Düzenlemeler

Resmi Gazetede, 15 Temmuz 2005 tarihinde, 5395 sayılı kanunla yayımlanan, Çocuk Koruma Kanunu, hem suça sürüklenen çocuklar, hem de korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili düzenlemeleri içermektedir. Bu kanun kapsamında suça sürüklenen çocukların adli sistem içerisinde korunması ve suç tekrarının önlenmesine yönelik çok sayıda düzenleme yapılmıştır (Resmi gazete, 2005).

Söz konusu kanunun “*kapsam*” kısmında (madde 2 (1)), suça sürüklenen çocuklarla ilgili ceza yerine öncelikli olarak “*güvenlik tedbiri*” kavramı kullanılmıştır.

“*Temel İlkeler*” alt başlığında (madde 4 (1)); çocuklara hangi prensipler doğrultusunda, nasıl yaklaşılacağı ile ilgili genel çerçevesi belirlenmiştir. Burada suça sürüklenen çocuğu koruyan çok sayıda ilke bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir; “*çocuğun yarar ve esenliği*”; çocuk ve ailesinin “*karar*

sürecine katılması”, adli işlemlerin *“süratli”* yapılması; adli süreçte *“çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi”*; çocuğun yaşına, gelişimine, kişiliğinin ve toplumsal sorumluluğunun geliştirilmesine uygun kararlar alınması; mümkün olduğunca çocuğun özgürlüğünü kısıtlayıcı tedbirlerin kullanılmaması, çocuğun kurum yerine aile yanında bakımının sağlanması; çocuğun *“gizliliğinin”* korunması ve adli sistem içerisinde *“yetişkinlerden ayrı tutulmasıdır”*.

“Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri” kısmında (madde 11 (1)) *“..suça sürüklenen ancak ceza sorumluluğu olmayan çocuklar için çocuğun durumuna özgü güvenlik tedbiri..”* alınacağı belirtilmiştir.

Suçtan zarar gören mağdur çocuğun ifadesini, kolluğun çocuk birimindeki polis veya jandarma alabiliyorken; *“soruşturma”* başlığı altında (madde 15 (1)) suça sürüklenen çocuğun ifadesinin Cumhuriyet Savcısı tarafından bizzat alınacağına vurgu yapılmıştır.

“Çocuğun nakli” başlığında (madde 18 (1)), zorunlu durumlar dışında çocuğa *“zincir, kelepçe ve benzer alet”* takılamayacağı belirtilmektedir.

“Adli kontrol” başlığında (madde 20), suça sürüklenen çocuklara ceza vermek yerine, belirli yerlere gitmesine izin vererek ya da izin vermeyerek, belirli kişilerle ilişkisi kurmasını engelleyerek, çocuğu suçtan uzak tutacak ve koruyacak tedbir kararlarının alınacağı, bu kararların uygulanamaması durumunda ancak çocuğa tutuklama işlemi yapılabileceği belirtilmektedir.

“Tutuklama yasağı” kısmında (madde 21); 15 yaşından küçük çocukların, gerçekleştirmiş oldukları suç davranışının cezai karşılığının beş yılı aşan hapis cezasından az olması durumunda çocuğun tutuklanamayacağı bilgisine yer verilmiştir.

“Sosyal çalışma görevlisi” başlığı altında (Madde 33), adli sistem içerisinde, çocukların psiko-sosyal durumları gözetilerek, çocuklar hakkında ayrıntılı olarak inceleme ve değerlendirme yapmak veya duruşma sırasında ya da ifadesinin alındığı sırada çocuğun yanında olmak üzere, hâkim ve savcı dışında görevli uzmanlardan bahsedilmekte olup; bu uzmanların meslek unvanları sadece sosyal çalışmacılar olması gerekirken, şöyle belirlenmiştir; (madde 3 (e)) *“Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarıdır”*.

Kanunun dördüncü bölümü *“Denetim”* olup; bu bölümde (madde 36) suça sürüklenen çocuklarla ilgili *“hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilir”* bilgisi yer almaktadır. Bu bölümde, denetim görevlilerince adım adım *“çocuğun yaşına ve gelişimine uygun, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirecek”, “denetim planı”* hazırlamak ve mahkeme onayından sonra uygulamaktır.

Çocuk Koruma Kanunu, suça sürüklenen çocuk açısından incelendiğinde çocuğu koruyan ve destekleyen önemli tedbirlerin olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuklar, yetişkinliğe erişinceye kadar çeşitli evrelerden geçmektedirler. Bebeklik dönemiyle başlayan bu süreç, erken çocukluk, oyun, okul ve ergenlik dönemidir. Çocuklar bu dönemde görerek, duyarak, başkalarını taklit ederek öğrenirler; ebeveynleri ve yakın çevreleriyle etkileşim içerisinde olurlar. Bu dönemde çocuklarda suç davranışının gerçekleşmesine neden olabilecek çeşitli risk faktörleri bulunmaktadır. Bunların başında, çocuğun bireysel yapısı ve özellikleri, okul devamsızlığı, suça ilişkili akranlarının veya aile bireylerinin olması, ebeveynlerinin çocuğun gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalması, sosyal çevrenin ve okul ikliminin destekleyici olmaması, sosyal ve toplumsal sorunların olması vb. gelmektedir.

- ✓ Suça sürüklenen her çocuk için suç faktörlerinin ayrıntılı olarak belirlenmesi ve çocuğa özel özellikle de çocuğun gelişimini olabildiğince yapıcı destekleyen, ailesini ve yakın çevresini de içine alacak şekilde, uzun soluklu ve yapılandırılmış bir program geliştirilmeli; kopmalar ve boşluklar olmaması için, vaka yönetimi sistemi uygulanmalı ve multidisipliner yaklaşım sergilenmelidir.
- ✓ Mevcut uygulamaların bu anlayışla iyileştirilmesi, suça sürüklenen çocuklar ve onların yakın çevresine hizmet verecek personelin donanımlı olması ve sürekli desteklenmesi, olumlu sonuç alabilmek için son derece önemlidir.
- ✓ Zamanında müdahale edilmeyen ve korunamayan çocukların sorunları süreç içerisinde derinleşmekte, sosyal ilişkileri bozulmakta, yetişkinliği geçiş için gerekli donanımları edinmemektedirler. Bu durum hem kendileri, hem aileleri, hem de toplum açısından önemli sorunlara dönüşmektedir.
- ✓ Çocukların suç davranışını önlemeye yönelik olarak özellikle ebeveynlerin ebeveynlik becerilerini geliştirmek ve güçlendirmek, risk altındaki çocukların eğitimin içerisinde kalmalarını sağlamak için okul odaklı önleyici, koruyucu, destekleyici ve güçlendirici hizmetlerin geliştirilmesi, dolayısıyla okul sosyal hizmet uygulamalarının hayata geçirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.
- ✓ Ayrıca suç tekrarı bulunan çocuklar için aile, okul ve toplum temelli çalışmaların çok yönlü olarak geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması yerinde olacaktır.

Çocuk Koruma Kanunu'nda, suça sürüklenen çocuklara ilişkin yapılan düzenlemeler çocuklara zarar vermeden, onları koruyan ve geliştiren nitelikte olup, kanunda sosyal çalışma görevlilerine önemli sorumluluklar verilmiştir. Ne yazık ki; "sosyal çalışma görevlisi" için tanımlanan görevler, sadece sosyal çalışmacıların görevleri olmasına rağmen; sosyal çalışma görevlisi adı altında farklı disiplinlerde meslekler tanımlanmıştır. Bu durum, bu görevin sağlıklı yürütülememesine, çocukların yeterli destek

alamamasına neden olmaktadır. Oysa her meslek kendi unvanıyla süreç içerisinde yer almalı ve görev karışıklığı olmaması için her meslek elamanının neler yapması gerektiği belirlenmelidir. Tıpkı söz konusu kanunda hakim ve savcının görevlerinin belirlendiği gibi. Benzer sorun denetim görevlileri için de geçerli olup, farklı meslek elamanları aynı işi yapmaktadırlar. Oysa her bir çocuğun kendine özgü özellikleri, ihtiyaçları ve sorunları bulunmaktadır. Hangi çocuğun sorununa hangi meslek elemanının daha uygun olabileceği dikkate alınmalıdır. Bu da, ilgili birimdeki görev tasnifi yapan yetkilinin, tüm mesleklerin işlevini ve sorumluluk alanını bilmesiyle mümkündür.

Türkiye'deki güncel resmi istatistiklere bakıldığında Pandemi döneminde çocuk suçluluğunda bir azalma olduğu, bu süreçte çocukların sokağa çıkmasına izin verilmediği; bunun dışında erkek çocukların kız çocuklara oranla yaklaşık 11 kat daha fazla suça sürüklendiği, en fazla suç davranışının 15-18 yaş aralığında gerçekleştiği belirlenmiştir.

- ✓ Bazı illerin Türkiye genelindeki nüfus büyüklüğü sıralamasından daha fazla suça sürüklenen çocuk olduğu ve en fazla işlenen suçların %61,9 ile yaralama ve hırsızlık olduğu belirlenmiştir. Ülke politikaları belirlenirken, eylem planları oluşturulurken, koruyucu ve önleyici tedbirler alınırken bu veriler göz önünde bulundurulmalıdır.

ARAŞTIRMACININ KATKI ORANI

Yazar çalışmaya yüzde 100 katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı Çocuk Adalet Sistemi Eğitim Programı (2013). Proje Paydaşları: Adalet Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, UNICEF destekli Uluslararası Çocuk Mevzuatı, Ankara (s.16).
- Adalet Bakanlığı. (2020). Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü "Adli İstatistikler 2020" Ankara. (s. 65-84)
- Altun H, Sahin N, Findikli E, Sinir H. (2016). Types of cries, sociodeographic and clinical characteristics of delinquent children. *Journal of Forensic Medicine* 2016; 30(3):196-204.
- Al-Matalka, F. I., & Hussainat, M. M. (2012). Juvenile delinquency and family environment in Jordan. *Journal of Sociological Research*, 3(2), 599-617.
- Anjaswarni T, Widati S, Yusuf A. (2019). Analysis of the Risk Factors Related to the Occurrence of Juvenile Delinquency Behavior. *Journal Ners*; 14: 129-136.
- Bilginer, Ç., Karadeniz, S., Hızarcı, S., Yılmaz, B. C., & Kandil, S. (2021). Suça sürüklenen çocukların adli psikiyatrik değerlendirme ve rapor sonuçları: İki yıllık retrospektif dosya taraması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 24(2), 217-227.
- Curcio AL, Mak AS, George AM. (2016). Predictors of delinquency among adolescents and young adults: A new psychosocial control perspective. *Aust N Z J Criminal*; 0(0) 1–21
- Dost, S. (2014). Ulusal Ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Durumu. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi C.4, S.1,27-69* (s. 33).
- Erbay A ve Gülüm Z. (2018). İstanbul Kültür Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul
- Erdoğan, O. (2012). *Çocuk Ceza Hukuku*. Ankara: Bilge Yayınevi (s. 60).
- Erdoğan, M. Y. ve Oto R. (2004). Sokakta çalışan ve çalışmayan çocukların atılganlık ve saldırganlık davranışları açısından karşılaştırılmaları. *Kriz Dergisi* 12 (3): 11-23
- Gürel Yılmaz G. (2009). Suça Sürüklenen ve Suça Sürüklenmeyen Ergenlerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,
- Hirschi, T. and Gottfredson, M. (1983). "Age and The Explanation of Crime". *The American Journal of Sociology*, 89 (3), 552-584.
- Jarjoura, G. R., Triplett, R. A., & Brinker, G. P. (2002). Growing up poor: Examining the link between persistent childhood poverty and delinquency. *Journal of Quantitative Criminology*, 18(2), 159-187.
- Kaner, S. (2001). "Anababa Denetimleriyle Ergenlerin Suç Kabul Edilen Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". İçinde: 1.Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyum Bildiri Kitabı (229-254). Ankara: Yeniden Özgürlük Vakfı Yayını.
- Kayma, D., & Gökler, R. (2021). Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo-demografik Özellikleri ile Suç İlişkisinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1-10.
- Leung, A. (2003). "Delinquency, Schooling and Work: Time Allocation Decision of Youth". *Applied Economics Letters*, 10, 943-949.

- Limöncu, M. (2017). Türk Hukukunda Suça Sürüklenen Çocukların İnfazı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, Konya.(s.38).
- McKoy, D.H. and Cui, M. (2013). "Parental Control, Adolescent Delinquency and Young Adult Criminal Behavior", *J Child Fam Study*,22, 836-843.
- Myner J, Santman J, Cappelletty GG, Perlmutter BF. (1998). Variables related to recidivism among juvenile offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*; 42(1):65-80. DOI: <https://org/10.1177/0306624X98421006>
- Öktem, D. (2012). Türkiye'deki Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi. Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi. Ankara (s.5-6).
- Özdemir, F. B. (2014). Suça Sürüklenen Çocukların Muhakemesinde Soruşturma Evresi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul. (s 20).
- Resmi Gazete. (2005). 5395 sayılı "Çocuk Koruma Kanunu" Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm> Erişim tarihi. 01. 06 2020.
- Sweeten, G, Piquero, A.R. and Steinberg, L. (2013). "Age and The Explanation of Crime". *Journal Youth Adolescence*, 10. doi: 10.1007/s10964-013-9926-4.
- Steinhausen HC, Metzke CW. (2001). Risk, compensatory, vulnerability, and protective factors influencing mental health in adolescence. *J Youth Adolesc*; 30: 259–280.
- Thompson, W. E.,& Bynum, J. E. (2016). Juvenile delinquency: A sociological approach. Rowman & Littlefield.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). Erişim Adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr> Erişim tarihi:13.06.2022
- Uluğtekin, S. (1993). Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal Hizmet Kuruluşları. M.Ü. Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumuna Sunulan Tebliğ. İstanbul: M.Ü. Hukuk Fakültesi Yayın No:441 (s.6-25).
- Wilson J.G. ve Kellin G. (1982). Broken Windows. *Atlantic Monthly* 221:29-38)
- Yavuzer, H. (1994). Çocuk psikolojisi. 9 Basım. Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2001). Çocuk ve Suç (10. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi (s.31-33).